

**CIHM
Microfiche
Series
(Monographs)**

**ICMH
Collection de
microfiches
(monographies)**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1995

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

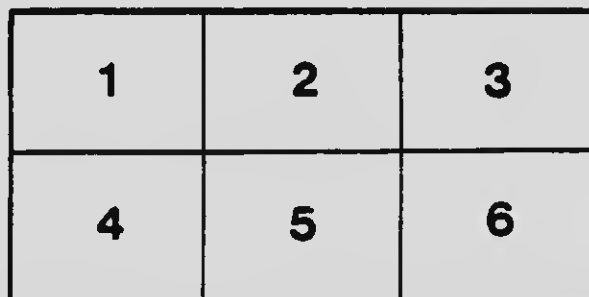
National Library of Canada

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol $\rightarrow$ (meaning "CONTINUED"), or the symbol ∇ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

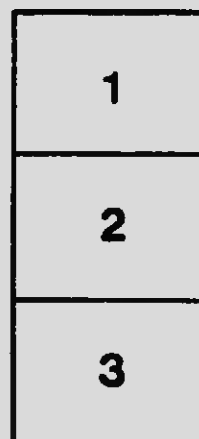
Bibliothèque nationale du Canada

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

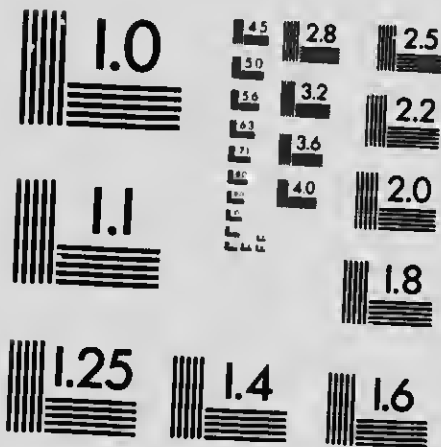
Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole $\rightarrow$ signifie "A SUIVRE", le symbole ∇ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

(ANSI and ISO TEST CHART No. 2)

APPLIED IMAGE Inc

1653 East Main Street
Rochester, New York 14609 USA
(716) 482 - 0300 - Phone
(716) 288 - 5989 - Fax

Ілюстрована Шевченківська Бібліотека
№ 18.

СОТНИК.

З 1 малюнком і портретом.

Накладом „Канадійского Фармера“
652 MAIN STREET, WINNIPEG, CANADA

Ілюстрована Шевченківська Бібліотека
№ 18.

СОТНИК.

З 1 малюнком і портретом.

Накладом „Канадійского Фармера.”
852 Main Street, Winnipeg, Canada.

PG 3948

S5

SG7

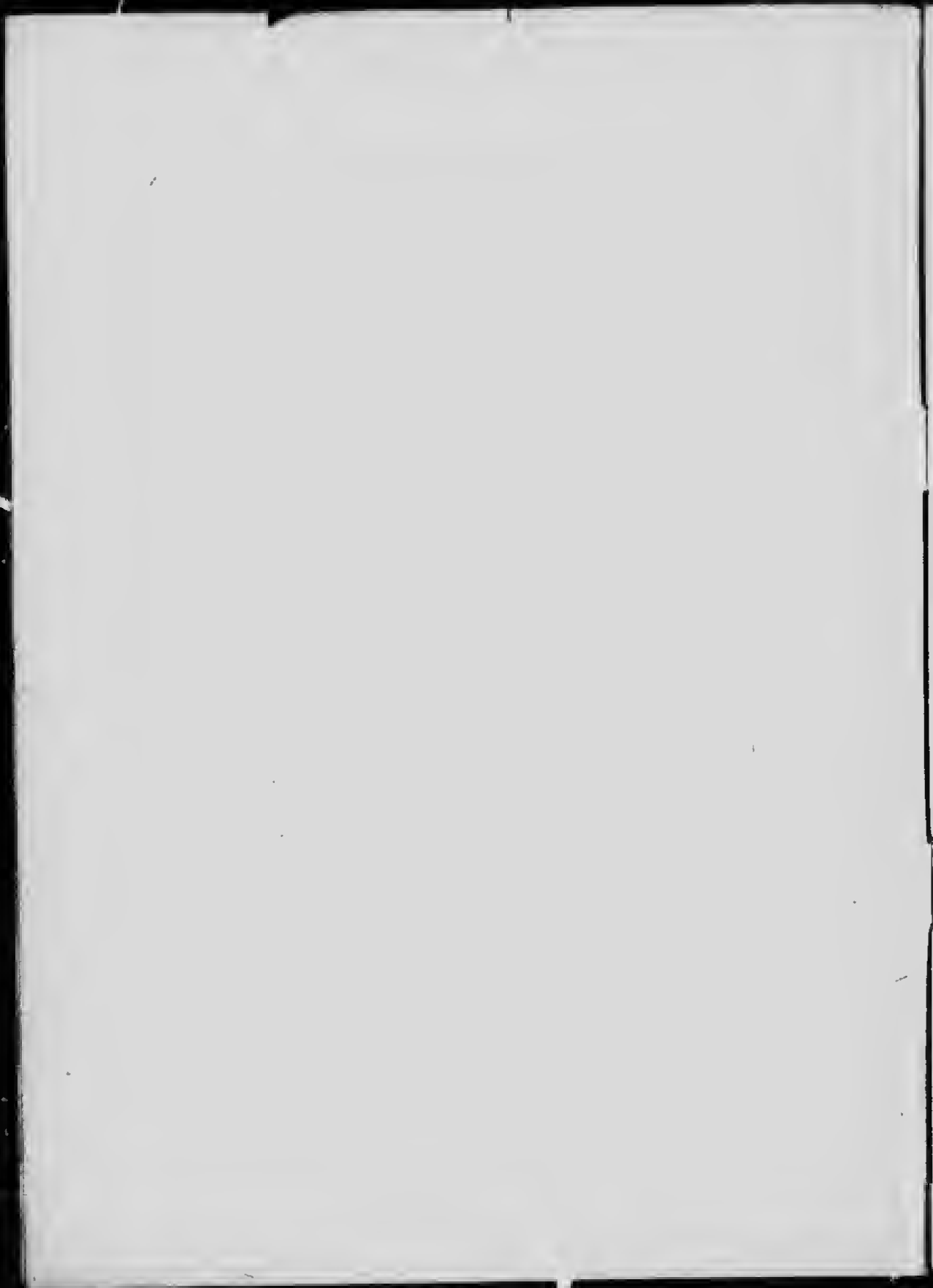
1910

P***

M. Weberka

СОТНИК.

(I.)

У Оглаві... Чи по знаку
Кому сей Оглав білохатий?
Троха лиш! Треба розказати,
Щоб з жалю не зроби ь сьміху.

Од Борисполя недалеко
А буде так як Бєрисполь,
І досі ще стоїть любенько
Рядок на вигоні тополь;
Неначе з Оглава дівчата
Ватагу вийшли виглядати,
Та й стали.

Буде вже давно —
Оттут, бувало, із-за тину
Вилась квасоля по тичині;
І з оболонками вікно
В садочок літом одчинялось,
І хата, бачите, була
За тином, сотникова хата.
А сотник був собі багатий,
То в його, знаєте, росло
На божій харчі, за дитину,
Чиєсь байстря. А може й так
Узяв собі старий козак
Чию сирітку за дитину,
Та й доглядає в затишку,
Як квіточку, чужу дочку.

А сина (сотник був жонатий,
Та жінка вмерла) — сина дав
У бурсу в Київ обучатись.
А сам Настусю піджидав,
Таки годованку, щоб з нею
Собі зробити ся ріднею:
Не сина з нею поеднать,
А забандюрилось старому
Самому в дурнях побувать.
А щоб не знать було нікому,
То ще й не радив ся ні з ким,
А тільки сам собі гадає;
А жіночки — лихий їх знає! —
Уже сьміяли ся над ним;
Вони сю страву носом чують.

. . . . .

(II.)

Сидить сотник на причілку
Та думку гадає;
А Настуся по садочку
Пташкою літає.
То посидить коло його,
Руку поцілує,
То усами страшеними
Сивими пустує.
Ну, звичайне як дитина,
Пестує старого.
А старому не до того:
Иншого якогось,
Гріховного пестуваньня
Старе тіло просить.
І пальцями старий сотник
Настусині коси,
Мов дві гадини великі,
До-купи сплітає;
То розплете та круг шиї
Тричи обмотає.
А вона, моя голубка,
Нічого не знає;
Мов кошенья на припічку,
З старим котом грає.

...То усами страшеними
Сивими пустуге...

Сотник.

Та одчепись, божевільна!
Дивись лишеиь: коси,
Мов русалка, розтріпала.
А чому ти й доси
Ніколи не вплетеш кісики,
Отті, що тітка привезла?

Настя.

Як-би пустили на музики,
То я б кісики заплела,
Наділа б жовті черевики,
Червоиу б юпку одягла,
Заквітчала б барвінком коси.

Сотник.

Стривай, стривай, простоволоса!
Дуриенька: де б же ти взяла
Того барвінку завітчатись?

Настя.

А коло тииу. Там такий
Поріс зелений, та хрещатий,
Та синій, синій, голубий,
Зацвів...

Сотник.

Не будеш дівувати!

Настя.

А що-ж, умру хиба?

Сотник.

Ба иї!

А сиилось в осени меї,
Тогдї як щепи ми щепили:
Як приймуть ся... меї присиилось...
Як приймуть ся, то в осени
Ти вийдеш за-між.

Настя.

Схамеиись!

І щепи ваші поламаю.

Сотник.

І як барвінок зацвіте...

Настя.

То я й барвінок позриваю.

Сотник.

А од весільля не втечеш!

Настя.

Ба ні, втечу, та ще й заплачу. (Плече.)

Сотник.

Дуриа ти, Насте, як я бачу:
І посьміяць ся не даси!
Хиба не бачиш? я жартую.
Піди лиш, скрипку принеси,
Та з лиха гарио потаицюеш,
А я заграю.

Настя.

Добре, тату!
(І веселсьнька шасьт у хату.)

Сотник.

Ні, трохи треба подождать!
Воно б то так, та от-що, брате,
Літа не ждуть, літа летять;
А думка проклята марою
До серця так і приросла.
— А ти вже й скрипку принесла?!
Яку-ж ми вчистимо з тобою?

Настя.

Е иї, стривайте, цур не грать!
А то не буду й таицювать,
Поки барвінку не иарву,
Та не уквітчаюсь. Я зараз!
(Іде недалечко, рве барвінок, квітчить-ся і співве.
Сотник налагожує скрипку.)

Сотник.

Отже одиа вже й увірвалась;
Стривай, і другу увірву.

Настя.

(Вертаєть-ся завітчана, співаючи):

Як-би мені крила, крила
Соколинї,
Полетїла б я за милим,
За дружною.
Полетїла б у дїброву,
У зелений гай,
Полетїла б, чорноброва,
За тихий Дунай!

(Ш.)

(Тим часом, як вона співає, у садочок входить молодий хлопець в со-
ломяному брилі, в короткому синьому жупанку, в зелених шараварах,
з торбиною за плечима і з нагаєм.)

Петро.

З тим днем, що сьогодні, Боже помагай!

Настя.

Тату! тату! Петро, Петро із Києва прийшов!

Сотник.

А, видом видати, слихом слухати! Чи по во-
лї, чи по неволї?

Петро.

По волї, тату, та ще й богословом.

Сотник.

Ов!

Настя.

Богословом?! Аж страшно!

Сотник.

Дурна, чого ти боїш ся?! (підходить до сина, хрестить
його і цілує.) Боже тебе благослови, моя дитино! На-
стусю! поведи його в покої, та нагодуй, бо він ще мо-
же й не обїдав.

Петро.

Та таки й так. (Іде в світлицю з Настею.)

Сотник (сам).

І дарував же мені Бог
Таке дитя, такого сина!
І богослов уже... причина,
Причина мудра. (Задумуєть-ся.) Чого,
Чого я думаю? У попи!
А як не схоче, то на Січ —
І там не згине вражий хлопець.
Іти лиш в хату. От ще річ:
Заставить треба богослова,
Щоб дома байдиків не бив,
Щоб він гуляючи навчив
Настусю заповідь, щоб знову
Не довелось дяка наймать,
Як для покійної. А знаю,
Без сього вже не повічає
Отець Хома... Піти сказать,
А то забуду. (Іде в хату.)

(IV.)

Жить би, жить, хвалити Бога,
Кохати ся в дітях:
Так же ні, самому треба
Себе одурити.
Оженити ся старому
На такій дитині!
Схамени ся, не жени ся:
І воно загиє,
І сам сивим посьмішищем
Будеш в своїй хаті.
Будеш сам отте весільє
По-вік проклипати;
Будеш плакати, і нікому
Ті сльози старечі
Буде втерти. Не жени ся,
І гич не до речі!
Диви ся: рай кругом тебе
І діти, як квіти.
За-що ж ти їх, молоденьких,
Хочеш погубити?
Ні, старий мій чепурить ся,

Аж бридко дивить ся,
А Настуся з богословом
Заповіді вчить ся.
Он дивить ся: у садочок
Вийшли погуляти,
У-двох собі похожають,
Мов ті голубята.
А старого нема дома,
То їм своя воля
Награти ся. Дивіте ся:
Там коло тополі
Стали собі, та й дивлять ся
Одно на другого.
Оттак ангели сьвятії
Дивлять ся на Бога,
Як воии одно на друге.
І Петрусь питає:

Петро.

Чом же ти отсе, Настусю,
Справді не читаєш?

Настя.

А хиба я школяр, чи що? Не хочу, та й годі!

Петро.

Хоч одну невеличку заповідь сьогодня ви-
вчи, хоч п'яту!

Настя.

І пятої, і шостої, ніякої не хочу.

Петро.

То піп і не вінчати-ме ніколи, як не вміти-
меш.

Настя.

Байдуже, нехай собі не вінчає.

Петро.

А зо мною?

Настя.

І з тобою нехай собі... Е ні, нехай повінчає!

Петро.

Та читай же! а то...

Настя.

А то що ти зробиш?

Петро.

Поцілую, ось побачиш!

Настя.

Хоч як хочеш цілуй собі, а я таки не читати-му.

Петро (цілує її і примовляє).

Отсе тобі раз, отсе тобі два.

(А сотник виглядає з-за тину і входить в хату, не давши знаку.)

Настя (пручаєть-ся).

Годі бо вже, годі! Незабаром батько прийде, треба справді читать.

Петро.

А тепер читать!

Сотник (виходить з хати).

Діти! годі вже вам учить ся! Чи не час обідать?

(Петро і Настя мовчки ідуть у хату).

Сотник (сам).

Навчилась, нічого сказать!

Отсе дитина! Ні, Настусю!

Я коло тебе захожу ся

Тепер, лебедонько, не так!

Поки сто раз не поцілує,

Й читать не хоче. А бурсак!...

Собачий сину, знаєш смак!

Ось я тебе попомуштрую

Не так, як в бурсі. Помелом!

Щоб духу в хаті не було.

Великий сьвіт наш, не загинеш.

Диви ся, пся його личина,

Отсе-то так, що богослов —

У батька краде! Добре, свату!
Які-то стали люде злі!
А що то дієть-ся у хаті?
Там знову, знать, мої малі
Читають... Треба розігнати.

(V.)

Оттакі батьки на сьвітї,
На-що воии дітям?
На иаругу перед Богом!
А шаиуйте, чтїте,
Поважайте його, діти!
Бо то батько сивий,
Батько мудрий. Добре оттим
Сиротам щасливим,
Що не мають оттих батьків,
То й не согрішають.

Настя (вибігає заплакана з хати.)

Не дає і пообідать,
В Київ проіаіає.
А, Боже мій милостивий!
Що мені робити?
Помаидрую (з ним у Київ.)

(Дивить ся в хату, замирає вся.)

Ух, який сердитий!
Та не вдарить... А я таки
У Київ з Петрусем
Помаидрую, хоч що хочеш...
Я не побою ся,
Серед иочи помаидрую!...
А відьма злякає?...
Ні, не зляка. (загляда знову.)
Сердешиеийкий!
Киижечки складає
У торбину і бриль бере,
Прощай, мое любе,
Мое серце!... У-вечері?
За цариу? Буду,
Раиьше буду! Ось на, лови!

(Кидас через тин цвіток.)

Чуеш? дожидай ся ж! (Виходить сотник.)

Настя (співве).

„Не ходи, не нуди, не залищай ся! —
Не сватай, не піду, не сподівай ся!”

Сотник.

А їй байдуже, мов не знає!
Неначе та сорока скачс.
Настусю! чом же ти не плачеш?
Адж-ж Петруся вже немає.

Настя.

Дивіте ся, яка печаль!
То й плачте, коли жаль!

Сотник.

Мені байдуже.

Настя.

А мені
Ще байдужійше, він не мій.
А я вже заповіди знаю
Усі до одної.

Сотник.

Усі?

Настя.

Нехай хоч зараз сповідає
Отець Хома ваш голосний.

Сотник.

А повінчаємось в неділю?

Настя.

А вже-ж! Так ми ще не говіли;
Як одговіємось, тогді.

Сотник (цілує її).

Моя голубко сизокрила,
Моя ти ягідко! (Твядце і приговорює:)

У горох
В чотирйох
У-иочи ходила;
У-иочи,
Ходячи,
Намисто згубила.

Настя.

Та годї вам вже з тим намистом! Ішли б швидче до отця Хоми, та порадили ся. От що!

Сотник.

Правда, правда, моя квіточко! Побіжу ж я швидейко, а ти тут, моя любко, погуляй собі тихеенько! Та завітчай ся! Та не жди мене, бо бути має, що я остаю ся і на вечерню. (Цілує її і йде.)

Настя.

Добре, добре. Не ждати-му.
Не ждати-му, не ждати-му,
У свитиу вдягати-мусь,
У намисто уберу ся,
Догаяти-му Петруся.

Обіймемось, поцілуємось, поберемо ся за ручейки, та й підем у-двох собі аж у Київ. Треба завітчать ся, може в остатній раз; бо він казав, що у Броварях і повичаємо ся.

(Квітчасть-ся і співає.)

„Ой піду я не берегом-лугом,
Зострію ся з несуженим другом.
Здоров, здоров, несужений друже!
Любили ся ми з тобою дуже;
Любили ся, та не побрали ся,
Тільки жалю серцю иабрали ся.”

Отсе нагадала яку! Цур їй, яка погаи! Побіжу лиш швидче. Оставайте ся здорові, мої високі тополі і хрещатий мій барвіночку! (Виходить.)

(VI.)

Іде до дому у иочи
Пяеицький сотник, а йдучи
Собі веселий розмовляє:

— „Нехай і наших люде знають!
Нехай і сивий, і горбатий,
А ми... хе! хе! а ми жонаті!
А ми...” — На-силу вліз у хату,
Та й ліг собі тихенько спати,
Щоб Настю, бачте, не збудить,
Та сорома не наробить.
Уже й „Достойно” оддзвонили,
Уже до-дому люде йдуть, —
Не йде Настусенька, не чуть.
На-силу сотника збудили,
Та розказали: „так і так!”
Перехрестив ся неборак;
Коня найкрасчого сідлає,
І скаче в Кнів. В Броварях,
Уже повінчана, гуляє
Його Настуся молода
Вернув ся сотник мій до-дому,
Три дні, три ночі не вставав,
Нікому й слова не сказав
І не пожалувавсь нікому.

. . . . .
. . . . .
Турбуєть-ся, заробляє
А того не знає,
Що на старість одуріє
І все занехає.
Оттак тепер і з сотником,
З дурним моїм, сталось:
Розігнав дітей по світу,
А добро осгалось, —
Немає з ким поділити.
Довелось самому
Розкидати, розточити,
І добра нікому
Не зробити ні на шеляг,
І притчею стати
Добрим людам, і охати
У холодній хаті
Під кожухом; і нікому
Хату затопити

І вимести; по сьмітнику
Ходити, иудити, —
Поки пугач над стріхою
В вікно не завне,
А наймичка холодного
Трупу не иакрие
Кожушиною старою,
А ключ од комори
Із-за пояса украде...

Оттаке-то горе
Із сотником отсе сталось:
Не миуло году,
Як Настусеиьки нестало,
А вже на городі
Не остало ся нічого, —
Свині та телята
Уже бродять. А барвінок,
Барвінок хрещатий,
Притоптаиий коло тиу,
Засихає, вяне.
А сам сотник у кожусі,
Одутлий, поганий,
Коло клуні похожає.
І стоги некриті,
І поксі немазани,
І сволок немитий,
І челяди нема дома,
Й худоби немає...
А наймичка задріпапа,
Та й та помикає
Старим паном. Так і треба:
Не розганяй діток,
Сивий дурию!

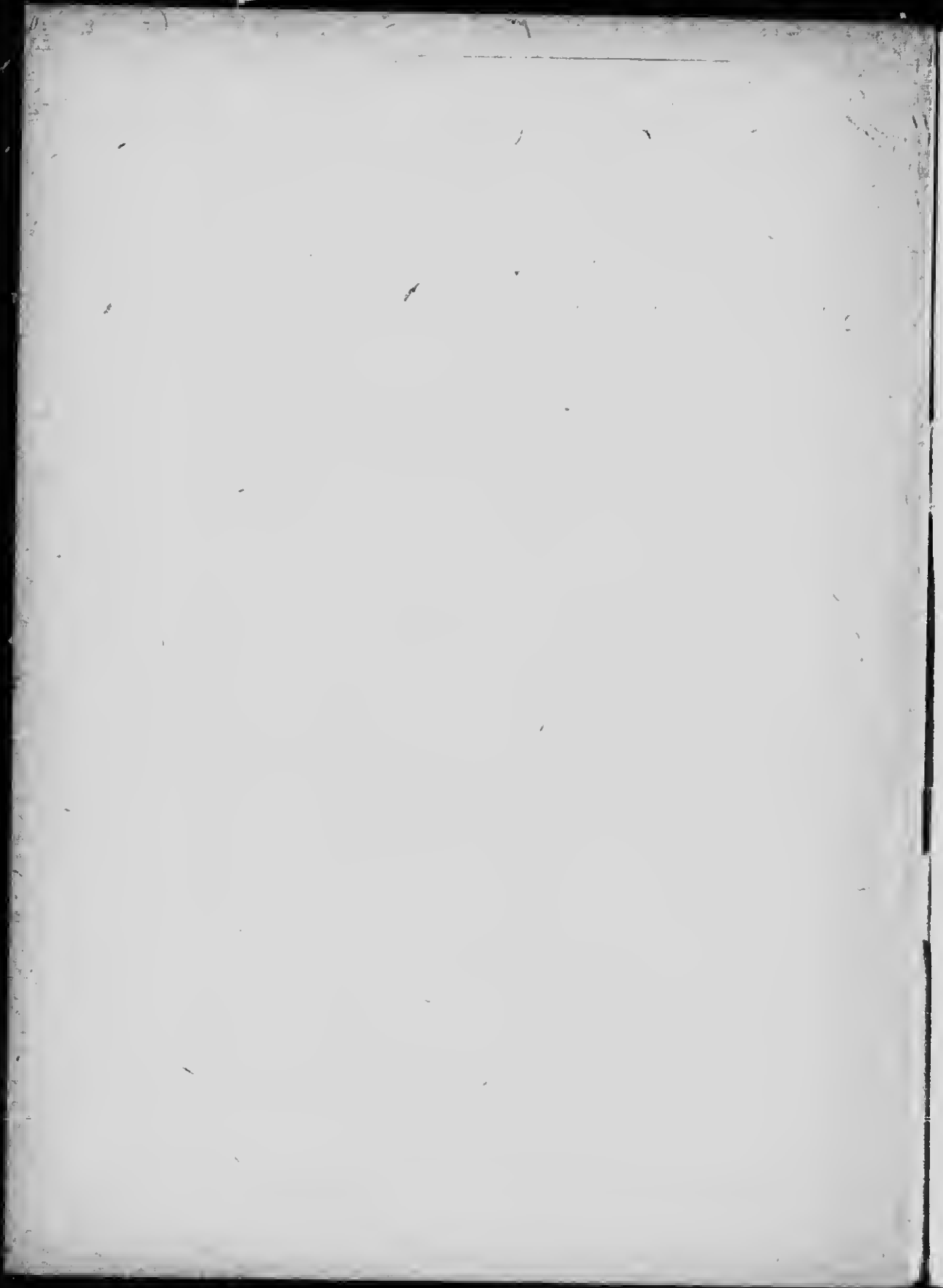
Недовго жив
На свій заробіток
П'яний сотник. Ще миуло
Літо коло сьвіта,
А в осени на улиці
Сотиника убито;
А може вмер неборака,

Од шинкарки йдучи.
Байдуже кому питати!
Забрали й онучі
Добрі люде, а самого
Гарю поховали
У леваді, і хрестика
Над ним не вкопали.
Аж жаль його: був багатий,
І рідня і діти
Єсть у його, а нікому
Хрест поставити!
Умер сотник, і покої
Згнили, повалялись;
Все пропало, погниуло.
Тільки і остались,
Що тополі на вигої:
Стоять, мов дівчата
Вийшли з Оглава, ватагу
З поля виглядати.

1849.
Кос-Арал.

Ілюстрована Шевченківська бібліотека.

1. Причи́па. З 2 малюнками і портретом.	14. Москалева хри́щя. З 1 малюнком і портр.
2. Катерина. З 3 малюнками і портретом.	15. Варнак. З 1 малюнком і портретом.
3. Топола. З 1 малюнком і портретом.	16. Титарівна. З 1 малюнком і портретом.
4. Гайдамаки. З 15 малюнками і портретом.	17. Марша. З 1 малюнком і портретом.
5. Черниця Марьяна. З 1 малюнком і портретом.	18. Сотник. З 1 малюнком і портретом.
6. Утоплена. З 1 малюнком і портретом.	19. Петрусь. З 1 малюнком і портретом.
7. Гама́ля. З 1 малюнком і портретом.	20. Тарасова ніч. — Іван Підкова. — Перебендя. З 2 малюнк. і портрет.
8. Сова. З 1 малюнком і портретом.	21. Русалка. — Як би тобі довелося. З 2 малюнками і портретом.
9. Бретик або Іван Гус. З 1 малюнком і портр.	22. Назар Стодоля. З 2 малюнками і портретом.
10. Невольник. З 2 малюнками і портретом.	23. Збірник дрібних віршів. З 7 малюнками і портр.
11. Найми́чка. З 2 малюнками і портретом.	24. Збірник дрібних віршів про Україну та козацтво. З 4 малюнками і портретом.
12. Відьма. З 1 малюнком і портретом.	
13. Кля́жна. З 1 малюнком і портретом.	
- За всі разом..... \$4.50.

Кожний свідомий Українець повинен знати ІСТОРІЮ СВОГО КРАЮ.

Видавництво «Канад. Фермер» в порозумінні з Руською Книгарнею у Вінніпегу передрукувало стародручне видане Проф. М. Грушевського

ІЛЮСТРОВАНУ ІСТОРІЮ УКРАЇНИ

в комплекті. Історія є популярна і зрозуміла для кожного. В старім краю випродано два видання, тепер вже час щоб по 4-ох літах появилася третій наклад. Є це величезна книга, має 516 сторін, 416 образків. — Ціна \$3.00.

Замовлення висилайте на адресу:

Ruska Knyharnia

848-850 Main St.

Winnipeg, Man.

